

Eskişehir Mahkemesi Muharebesi

Yakın tarihin, bilhassa 1930'lar Türkiye'sinin en mühim hadiselerinden biri, Said Nursî ve talebelerinin 1935-36 yıllarında mâruz kaldığı Eskişehir Mahkemesidir.

Öyle ki, Şeyh Said Hadisesi (1925) ve Menemen Vakasından (1930) sonra kayda geçen en etkili, en hacimli (120 kadar maznun) bir vukuattır. Her ne kadar, bu hadise örtülü ve perdeli tutulmaya çalışılmış olsa da...

İnkılapçılar ve jakobenler tarafından örtülü tutulmasının en mühim sebebi, suç unsurunun bulunmaması, ellerine malzeme geçmemesi, menfi bir gelişmeye açık olmaması, karalamakla istismar edilememesi, üzerinde menfi propaganda yapacak bir cihetin bulunamaması...

İnsaftan, vicdandan mahrum olan mantık da şu: Madem bu dindar insanlar suç-cinayet işlemiyor, dolayısıyla kötülenemiyor, karalanamıyor; eh, o halde biz de üzerini kapatalım gitsin.

Bir başka nokta da şu: Mahkemede "Cumhuriyet hakkında fikrin nedir?" diye soruluyor, ancak, Bediüzzaman'ın vermiş olduğu cevap kayda geçilmiyor. Aynı konu, 1943 Denizli Ağır Ceza Mahkemesinde tekrar ediliyor ve burada kayda değer bulunuyor. Buradaki sır şudur: Said Nursî'nin Cumhuriyet hakkındaki cevabını doğru buldukları halde, işlerine gelmediği için resmî kayıtlara geçirmiyorlar. Düşünün ki, hukuk-adalet ne hale getirilmiş...

1920'lerin başında Eskişehir'de istilacı düşmana karşı şanlı-şerefli bir meydan muharebesi yapıldı; 1935'te ise, aynı yerde bu kez din düşmanlarına karşı mahkemede muharebe yaşandı.

Aslında, o tarihlerde işlenen daha başka hukuk cinayetleri de var; ancak, asıl konudan uzaklaşmamak için şimdilik bu kadarlıkla yetinelim.

Bediüzzaman Said Nursî ve talebelerinin 1935-36'larda Eskişehir Mahkemesinde yapmış oldukları sorgulama ve mahkeme müdafaaları, birbirinden farklılık arz eden iki ayrı şekilde yazılı kayıtlara geçmiştir.

Birincisi: Bediüzzaman ve talebelerinin orijinal müdafaası ki, bunların bir kısmı Tarihçe-i Hayat ve Müdafaalar isimli eserlerde yer alıyor. Resmî saptırmalar-perdelemelerin olabileceği ihtimaline karşı böyle bir tedbir alınmıştır.

İkincisi: Gerek sorgulama ve gerekse mahkeme safhalarında yazılan resmî metinler, yapılan müdafaayı aynen yansıtmıyor. Burada keyfî tasarruflar söz konusu. İstedikleri tabiri koymuşlar, istemediklerini çıkarmışlar. Dolayısıyla, resmî tutanaklar, tarihî belge niteliğinde olmakla beraber sıhhatli değildir.

Bu ayrımı bilmeyenler, konuyu araştırdıklarında yanılığa düşebiliyorlar. İşte, bundan yıllar önce resmî mahkeme tutanakları ile Üstad Bediüzzaman'ın eserlerinde okumuş olduğu müdafa metinlerini karşılaştıran HaberTürk'ten Murat Bardakçı da aynı hataya düşenlerden. 2009'da kendisine gerekli izahları gönderdik; ancak, konuya dair ilave bir açıklaması olmadı. Temenni edelim ki, geleceğin araştırmacıları meseleye daha bir hassasiyetle eğilsinler.

Belgelere dayalı araştırmalarda hata nerede ve nasıl işleniyor?

Elcevap: Meselâ Said Nursî'nin, 1935'te kendisini mahkemeye (Eskişehir Mahkemesi) sevk eden muhbir ve iğfalci gizli düşmanları hakkında söyledikleri ile mahkeme heyetine olan hitap şekli eserlerinde aynen yer aldığı halde, mahkeme zabıtlarında ise kelimenin tam anlamıyla değiştirilerek kayda geçilmiş.

İşte, bu kasdî çarpıtmayı bilmeyenlere göre, Said Nursî, güyâ Tarihçe-i Hayat isimli eserinde hakimlere hitap ederken sert bir üslûp kullanmış, buna mukabil resmî zabıtlarda yumuşak bir üslûpla hitap etmiş.

Haliyle, araştırmacılar da şöyle bir tereddüt uyanıyor: Acaba, Said Nursî'nin Tarihçe-i Hayat isimli eseri gerçeği yansıtmıyor mu?

Konuya dair Tarihçe-i Hayat'tan misal olarak iki hitap cümlesi:

“İşte, ey Türkçülük dâvâ eden mülhid zalimler!”

“Ey heyeti hakime! Bu uzun ifadâtımı dinlemekten usanmamak gerekir...”

İşte bu tarz sert ifadeler, söz konusu resmi müdafa metinlerde yok.

O halde, hata, yanlış nerede?

Evet, 1935'te Eskişehir Mahkemesinde Üstad Bediüzzaman'ın kayda geçen resmî ve gayr-ı resmî müdafa metinlerinden hangisi doğru ve güvenilir, hangisi hatalı ve güvenilmez?

Hemen ifade edelim ki, Said Nursî'nin eserinde müdafaaya dair yalan-yanlış bir ifade söz konusu değil. Zira, Eskişehir'deki sorgulama belgesi başka, Said Nursî'nin eserine derc ettiği nihâî mahkeme müdafaasının belgesi başkadır. Yani, bazılarının karıştırdığı gibi, ikisi aynı şey değildir.

Said Nursî, Osmanlıca Lem'alar isimli eserinin Eskişehir Mahkemesi bahsinde, bu iki safhadan da bahsediyor ve sorgulama belgesinin kendisine verilmediğini belirtiyor. Mühim olan, mahkemenin son safhasıdır ki, onu da Tarihçe-i Hayat'tan okumaktayız.

Ayrıca, Said Nursî'nin yalana tenezzül etmeyen bir şahsiyet olduğunu, gerek onu tanıyan şahitler, gerekse onun hakkında araştırma yapan muteber ilim erbabı biliyor.

Bu meselenin aslı-astarı şudur: Said Nursî, girdiği mahkemelerin hiçbirinde hakimleri kast ederek “Ey mülhid zalimler!” diye bir hitapta bulunmamıştır. Üstelik, Tarihçe-i Hayat isimli eserde de böyle bir iddia yok. Yani, o sert üslûplu hitap kısmı, kesinlikle hakimlere yönelik değildir. Dikkatle okununca açıkça anlaşılıyor ki, kendisi hakkında şikâyette bulunan, onu ve talebelerini bu işkenceli tevkifata sevk eden muarızları hakkında kullanıyor, o ifadeleri.

Said Nursî'nin, kendisine muarız kimseler hakkında “gizli dinsizler”, “gizli münafıklar”, “gizli din düşmanları”, “adliyeyi şaşırtan ve hükümetin bazı mühim erkânını iğfâl eden mülhid zalimler” şeklinde hayli sert ifadeler kullandığı doğrudur. (Age: 191, 202)

Evet, 1935'teki sorgu tutanaklarının kaç tane olduğu, bunların o günün olağanüstü şartlarında gerçeği ne derece yansıttığı, Eskişehir Mahkeme safhalarının nasıl cereyan ettiği, kayda geçen ve geçmeyen meseleler hakkında daha detaylı bilgileri araştırmak lazım.

Said Nursî, yaşadığı devirde olduğu gibi, istikbâlde gelecek suâllere, tenkitlere ve takımlara da cevap teşkil edecek tarzda bazı izahlarda bulunuyor. Yani, Bediüzzaman Said Nursî'nin bizzat kendisi hem yaşadığı devrin insanlarına, hem de istikbâl nesline tarihî cevaplar veriyor. Kendi tabiriyle, hem de "müskit", yani susturucu cevaplar...

Osmanlıca teksir Lem'alar isimli eserinin 27. Lem'a bölümünde, Eskişehir Mahkemesinin safhalarından (toplam 8 safha) söz eden Üstad Bediüzzaman, ayrıca resmî sorgulama zaptından da bahisle aynen řu ifadeyi kullanıyor: "Bu safha, sorgu hakimlerinin suâllerine cevaplardır. Bu kısım onların zaptına geçmiştir. Fakat biz kaleme alamadık." Yani, ayrıca kaleme almak için bu zabıt metninin kendilerine verilmediğini ifade ediyor.

Bediüzzaman, Eskişehir Mahkemesindeki bütün suâllere cevap mahiyetindeki asıl müdafaasının ise, Tarihçe-i Hayat'ta yer alan "Son Müdafaat" ile "Son Müdafaatın Tetimmeleri" olduğunu, bu Osmanlıca Lem'alar nüshasında açıkça ifade ediyor.

Şimdilik son bir not: Said Nursî'ye ait bu eserin de dahil olduğu Nur Külliyyatı, 1935'ten ta 1985'e kadar, yani 50 sene müddetle yüzlerce mahkemeden geçtiği halde, eserlerinde yer alan bilgilere hiçbir mahkeme itiraz etmemiş ve bahsedilen mahkeme safhalarını yalanlama cihetine gitmemiştir. Gerek mahkemelerde ve gerekse kamuoyu nezdinde temyiz edilen bu ifadelere, dün olduğu gibi bugün de kimsenin bir itirazı olmasa gerektir.